

ORB, PROF, HAMÎT N, PAMÎRİN TEŞEKKÜRÜ

Hakkımda göstermiş olduğunuz teveccüh ile bana, bir fâninin kendine temenni edeceği en büyük saadeti ve sevinci vermiş oldunuz. Sizlere teşekkürlerimi ve minnetlerimi sunarım, Bu .teveccühün sebebi., hiç şüphesiz sırf sentimental bir sevgi tezahüründen başka bir şey değildir, Yoksa^ otobiyografimi tetkik ettiğim zaman, bunun hiçbir özelliği olmadığını^ ve dünyayı dolduran alelade bir insandan farklı olmadığımı kendim bilirim. Hattâ burada söylenen ve lâıyk olmadığım övücü sözler arasında^ 50 senelik meslek hayatım esnasındaki^ bazı talihsizlikler bile nezaketen hafzolunmuştur.

Sayın dinliyenlerim, bu münasebetle, ilmimizin memleketimizde son yarım yüzyıldaki gelişmelerine kısa bir nazar atfetmek faydalı olur«

Bilirsiniz ki, Osmanlı Tarihinde 1839 dan itibaren bir Tanzimat Devri vardır. Bu devîr, bizim tarihimizin, Avrupa'da 17 nci yüzyıldaki Rönesans Devrinin bir nevi muadilidir. Tanzimat, batı medeniyetine doğru ilk adımdı. Amacı, Avrupa ilmini memlekete sokmak, memleketi, geriliğin mutlak esaretinden kurtarmak; mazi ile, skolâstik geleneklerle alâkayı kesmek veya gevşetmek idi. Tanzimatın ilânına kadar Türkiye'deki yegâne kültür müessesesi medrese idi. Medreselerin müşahedeye, tetkike^ tecrübeye^ ve tenkide katiyen yer vermiyen; ayetlerin^ hadislerin ve diğer metinlerin şerh ve tefsirine inhisar eden Arapça tedris metodu vardı« Avrupa ilim ve tekniğinin memlekete girmesine şiddetle ve inatla mâni olan medrese, hattâ bazı mütevazı ıslâhatı önlemek için, her türlü tedbirlere müracaat ediyordu. Medreselerin tesiri altında kalan halk da her türlü yenilikleri hoşnutsuzlukla karşıladı«

Maatteessüf, Tanzimat Devrinde medreseleri kapatmak veya ıslâh etmek cesareti gösterilmemiş, sadece onların yanında ve onların tesirleri altında bazı mektepler açılmıştı. Bizim ' ilmimiz sahasında bu cesaretsizliği, o zamanlar ilk defa yazılmış olan bir jeoloji eserinde görürüz,

1852 de, o zaman henüz kurulmuş olan Encümeni Dâniş Âzasından Mehmet AH Fethi Efendinin, «Küreyi arzın evvel ve ahirinden ve bilcümle mevaddı dahilîye ve hariciyesinden bahsü beyan eden îlmi Tabakatül Arz» adlı eserinin mukaddimesi şöyledir: «Tabakatı zemini dört devre taksim ederek her devrin mükevvenatı olan mevaddı madeniye ve hayvanîyeyi bahs-ü beyandan sonra, bir de

amelîyat ve nazariyat ve mücerrabatmda diyaneti, münireyi islâmiyenin usul ve furuğunâ münafî tevil kabul etmez şeyler yazılmamış ve belki teville muhtaç olur, diye hiçbir şey kaale alınmamıştır».

Eserin bir diğer yerinde de «îşbu ilmi arzla zikrolunan şeyleri bilmenin kişiye faydası, evvelâ mabudu billiaîk olan Hakkı süphan ve tâaîâ hazretlerinin kemâli kudreti Rabbaniyesiyle kullan için halk buyurdıkları yerlerin hüsnü nizamı ve içli dışlı mevcut olan masnuâtı ilâhiyesinin .- kemâli intizamı bilinerek azameti rübubiyeti'gönülde zahir ve aşikâr olup taât ve ubudiyetde elzem olan tazim ve ihlâsı kesbû tahsil eylemektir» cümleleriyle ilminin amacını belirtmek istemiştir,

1870 te kurulan ilk Darülfünun bile, birçok defalar kapanma tekrar açılma ve tekrar kapanma gibi bocalamalar geçirdikten sonra, ancak 1900 de «Fünunu Tabiiye Şubesine» mâlik olabilmıştır» ö zamana kadar jeoloji yalnız Tıp Fakültesinde okutulurdu ve ilk defa Mektebi Tıbbiye programlarına Macar Apdullah bey (Dr, Hammnerschmidt) tarafından ithal olunmuştur. Ondan sonra İbrahim Lütî Paşa ve Esat Fevzi Paşalar gibi . hekimler tarafından yine Tıbbiye Mektebinde îmi arz ve maadin dersleri verilmiştir,

1900 yılında Darülfünun yeniden açıldıktan sonra, Viyana Politekniginde tahsilini bitirmiş olan Halil Etem bey pek kısa bir müddet Darülfünun, Fünunu Tabiiye Şubesinde ilmi tabakatül arz • hocalığını yapmış ve ondan sonra yerine tabip eczacı Hüsnü bey gelmişti.

Görülüyor ki, Darülfünunda ilmi arz ve maadin müderrislerinin ekserisi ya bir hekim, ya bîr eczacı* ya da bir mühendis olmuş ve hiçbirisi bir jeoloji ekolü kuramamışlar ve arkalarında^ bu ilme ait araştırmaları devam ettirecek kimseyi bırakmamışlardır.

1916 da Darülfünunda esaslı bir reform yapılmaya çalışılmış ve o zamanki müttefikimiz Almanya³dan, jeoloji dersi için Prof. Walter Penck celbolunmuştur, Çok değerli^ genç bir jeolog olan Penck, îsLanbul'da Vefa'da satın alınan Abdülkerim Paşa Konağında lâboratuvarları, zengin koleksiyonları ve. geniş bir kütüphanesi ile bir enstitü kurulmasına- yardım etmiş ve memlekette ilk defa Darülfünun' elemanları ile jeolojik araştırmalara başlanarak^ neticeler Fünunu Tabiiye Mecmuasında yayınlanmıştır.

Fakat" o tarihten • sonra da jeolojinin memlekette yerleşmesi' arızasız geçmemiştir» Birinci Dünya -Savaşı biter bitmez, Darülfünundaki bütün Alman profesörleri ile Penck de^ memleketten çıkarılmış ve bu • esnada vuku bulan Vefa yangınında Enstitü, hiçbir şeyi kurtulamadan" yanmıştır.

Bundan sonra, Zeynep Hanım Konağında yeni bir Enstitü kurulmuş, müzesi, Abdul Hamit'in Sarayından gelen ve memlekette toplanan kıymetli koleksiyonlarla^ kütüphanesi, birçok yayın serileri ile zenginleştirilmişti. Bu Enstitünün kurulmasında 'Darülfünunda 1933 e kadar jeoloji muallimi olan merhum Malik Sayar'ın büyük yardımları olmuştur. Bu arkadaşımın ismini burada hürmetle yad etmeyi bir vazife bilirim.

Bu esnada^ Enstitüye davet olunan Prof, Chaput ile jeolojik araştırmalar, malî imkânların mahdut olmasına rağmen, küçük' mikyasta da olsa, hızlandırılmış, Darülfünunun Coğrafya Enstitüsü elemanlarından merhum İbrahim Hakkı Akyol'un da iştirakiyle memlekette tetkik .seyahatleri tertip edilmiş ve Ankara bölgesinin jeolojik haritası yapılmıştır» Bu esnadadır ki, memleketin sistemli bir surette jeolojisinin tetkiki için Hükümet nezdinde birkaç defalar resmî teşebbüslerde bulunulmuştur.

1933 te Darülfünun, yeni bir reform ile Üniversiteye inkılâp etmiş ve isviçreli Profesör ' Paréjas Enstitüye celbolunmuştur.' Bu suretle jeoloji eğitimine yeni bir canlılık ve yepyeni metodlar girmişti

Maatteessüf bu Enstitü de 28 Şubat 1942 yi, 1 Mart 1942 ye bağlayan gece, korkunç bir yangın neticesinde yok olmuştur. Ne koleksiyonlarından ne kütüphanesinden ne de tedris malzemesinden hiçbir şey kurtulamamıştır» Bu iki büyük yangının benim hayatımın en büyük talihsizliği olduğunu tahmin edersiniz.

Fakat-bu facialar jeolojinin, memlekette yerleşmesine, birçok değerli doktoraların yapılmasına^ yeni doçent ve genç profesörlerin yetişmesine mâni olamamıştır. Yangına sahne olan yerlerde bugünkü Jeoloji Enstitüsü yeniden yükselmiştir,

Yine bu sıralarda 1935 te, memleket jeolojisinin ve yapısının sistemli bir suretle araştırılması yeraltı servet potansiyelinin meydana çıkarılması amacı ile Maden Tetkik ve Arama ' Enstitüsü kurulmuş İstanbul Teknik Üniversitesinde* Hidrojeoloji, Sismoloji Enstitüleriyle Maden Fakültesi tesis olunmuştur. Fen Fakültesinden

ve bu müesseselerden yetişen gençler M .T. A. nın- yeraltı su işle-
rinin gelişmesinde en mühim elemanlar olmuşlardır; Adetleri
çoğalan ve memlekette'bir varlık teşkil eden jeologlar^ cemiyetlerini
ve birliklerini kurmuşlar 5 her toplantılarında kendi araştırmalarının
neticelerini çekinmeden, ilmî bir surette münakaşa, hattâ tenkid
olunmak üzere arzermeye başlamışlardır.

İşte arkadaşlar benim 50 senelik meslek hayatımda jeolojide,
şahidi olduğum gelişmelerin kısa tarihçesi. Bu esnada dünyada, jeoloji
ilminde yeni doktrinler elde edilmiş, üniversitelerimiz ve M «T» A*
ilmî jeolojiye ve memleket jeolojisine ait seneden seneye zenginle-
şen birer bilgi hazinesi olmuş, bunları değerlendirecek ilim¹ adam-
larımız yetişmiştir« Bugün bütün dünyada yapılan araştırmalar ve
elde edilen tecrübeler yeni yeni' doktrinlerin meydana çıkmasına
yol açmaktadır. Temel bilimsel araştırmaların gelişmesi! arzın araş-
tırmasında yeni problemler ihdas etmektedir« Bu ilerlemelere ayak
uyduranları aramızda görmekle iftihar ediyorum.

.Benim nâçiz şahsıma gelince? gördüğünüz veçhile^ hayat'yo-
lumu yalnız olarak kat'etmiş değilim, Üniversitedeki ve M.T.A.
daki ve diğer müesseselerdeki arkadaşlarım, bana dalma yardımcı,
olmuşlardır. Şimdi hepsine birden minnet ve şükranlarımı tekrar
tekrar arzederîm.

Say m Profesör Brinkmann!

Çok eski ve bütün ilim adamlarının hürmet ettiği bir müessese
olan Tabiat Araştırmacıları «Leopoldina» Akademisine âza seçildiğimi
bildiren sözlerinize ve bana âzalık beratımı tevdi etmenize teşek-
kürlerimi sunarım.

Leopoldina⁵mn 300 seneden fazla bir zamandan beri menue-;
ketler sınırlarını aşarak, ilim adamlarının birlikte çalışmalarını il-
min ilerlemesi için elzem addettiğini bilirim, Bundan dolayıdır ki,
Alman Tabiat Araştırmacıları Akatemisinin bana bahşetmiş' olduğu
yüksek şerefın değerini tamamen müdrikim,

Derin teşekkürlerimi tekrarlamaktan büyük bir zevk duyuyo-
rum.

Herr Professor Brinkmann,

Ich danke verbindlichst für Ihre Worte, mit denen Sie mir
meine Wahl zum Mitglied der althehrwürdigen Akademie der Natur-

forscher «Leopoldina» übermittelt und gleichzeitig die Urkunde meiner Mitgliedschaft mir überreicht haben«

Ich weiss, dass die «Leopoldina» seit über 300 Jahren eine enge Zusammenarbeit der Gelehrten über die Landesgrenzen hinweg zur Förderung der Wissenschaft für unerlässlich hält. Ich bin deshalb voll bewusst der hohen Ehre«, die die Deutsche Akademie der Naturforscher mir damit erwiesen hat und wiederhole nochmals meinen verbindlichsten Dank,